رابطه طرح‌واره‌های عشق و توجیه روابط فرا زناشویی در زنان متأهل شهر اصفهان

مرضیه شریفی[1]، مهناز حاجی‌حیدری[2]، فریبرز خوروش[3]، مریم فاتحی‌زاده[4]

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به پیامدهای زیانبار خیانت زناشویی بر بهزیستی زوجین و تداوم روابط زناشویی، پژوهش حاضر، با هدف بررسی رابطه بین طرح‌واره‌های عشق و توجیه روابط فرا زناشویی در زنان متأهل انجام شد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش، به صورت توصیفی- همبستگی انجام شد و نمونه شامل ۲۵۰ زن متأهل بود که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از بین افراد مراجعه کننده به مراکز مشاوره و فرهنگ‌سراهای شهر اصفهان انتخاب شدند. شرکت کنندگان در پژوهش مقیاس طرح‌واره عشق (Love schema scale یا SL) و مقیاس توجیه روابط فرا زناشویی (Justifications for extramarital involvement questionnaire یا JEIQ) را تکمیل نمودند. برای تحلیل آماری داده‌های پژوهش، از روش تحلیل واریانس چند متغیری و آزمون تعقیبی Scheffe استفاده شد.

یافته‌ها: بین طرح‌واره‌های عشق و توجیه روابط فرا زناشویی رابطه وجود داشت. همچنین بین انواع طرح‌واره‌های عشق از لحاظ میزان توجیه روابط فرا زناشویی، تفاوت‌های معنی‌داری مشاهده گردید ($P < ۰/۰۰۱$). به طور کلی زنان با طرح‌واره عشق ایمن، در تمامی ابعاد توجیه روابط فرا زناشویی، کمترین میزان تأیید را گزارش نمودند ($P < ۰/۰۰۱$).

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش، ضمن فراهم نمودن حمایت تجربی از کارایی مدل طرح‌واره‌های عشق در روابط نزدیک، اهمیت در نظر گرفتن نقش طرح‌واره‌های عشق در احتمال درگیر شدن افراد در روابط فرا زناشویی را نیز مشخص می‌نماید که می‌تواند تلویحات مفیدی در جهت تعیین مداخلات زوج درمانی در زمینه خیانت زناشویی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: طرح‌واره‌های عشق، روابط فرا زناشویی، خیانت زناشویی، زنان متأهل

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۹۱/۳/۴ پذیرش مقاله: ۹۱/۱۰/۳

مقدمه

خیانت زناشویی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدید کننده عملکرد، ثبات و تداوم روابط زناشویی است (۱). خیانت زناشویی به هر گونه رابطه جنسی یا عاطفی فراتر از چارچوب رابطه متعهدانه بین دو همسر اطلاق می‌گردد (۲) و تحقیقات در این زمینه نشان می‌دهد که حدود یک سوم از مردان و یک چهارم از زنان احتمال دارد که حداقل یک بار در طول زندگی مشترک درگیر روابط فرا زناشویی گردند (۱). بررسی پیشینه پژوهش در زمینه عوامل مرتبط با خیانت زناشویی نشان می‌دهد که به طور کلی این عوامل در سه حیطه

۱- دانشجوی دکتری، گروه مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤول) Email: msharifi.flj@gmail.com
۲- کارشناس ارشد، گروه مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
۳- استادیار، گروه داخلی اعصاب، عضو مرکز تحقیقات علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۴- دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

تفاوت‌های فردی (مانند ویژگی‌های شخصیتی و نگرش‌ها)، ماهیت رابطه (مانند سطح تعهد و رضایت از رابطه) و شرایط محیطی (مانند فرصت خیانت یا جذابیت شخص سوم) گنجانده می‌شود (۴، ۳). در حیطه تفاوت‌های فردی، نگرش‌ها و باورهای افراد درباره عشق، میل جنسی، ازدواج و خیانت از مهم‌ترین عوامل مؤثر در وقوع روابط فرا زناشویی می‌باشد. برای مثال احتمال درگیر شدن در روابط فرا زناشویی در افرادی که باورهای راسخ درباره ارتباط بین عشق- میل جنسی- ازدواج دارند، بسیار کمتر گزارش شده است (۵).

به تازگی روان‌شناسان اجتماعی نقش طرحواره‌ها بر شناخت‌ها، هیجانات و رفتارهای افراد در زمینه روابط بین فردی را مورد توجه قرار داده‌اند. طرحواره‌ها ساختارهایی شناختی هستند که در تفسیر اطلاعات و هدایت رفتارها در موقعیت‌های مختلف نقش مؤثری دارند (۶). در این راستا Hatfield و Rapson (به نقل از Erikson و Erikson) مدل طرحواره‌های عشق را با تلفیق دو نظریه مرحله‌ای (۷) و نظریه دلبستگی (۸) ارایه نموده‌اند. طرحواره عشق در هر فرد بر حسب میزان راحتی او با نزدیکی، استقلال و اشتیاق به برقراری روابط عاشقانه تعریف می‌گردد. افرادی که علاقه‌مند به برقراری روابط عاشقانه هستند، اغلب در یکی از چهار دسته طرحواره عشق ایمن (Secure)، چسبنده (Clingy)، کناره‌گیر (Skittish) و بی‌ثبات Fickle قرار می‌گیرد. افراد با طرحواره عشق ایمن کسانی هستند که هم با نزدیکی و هم با استقلال از دیگران راحت هستند، افراد با طرحواره عشق چسبنده خواستار نزدیکی زیاد می‌باشند، ولی از استقلال می‌ترسند. طرحواره عشق کناره‌گیر شامل افرادی است که از نزدیکی زیاد بیم دارند، اما با استقلال مشکلی ندارند و طرحواره عشق بی‌ثبات نیز بیانگر عدم آسودگی خاطر افراد هم با نزدیکی و هم با استقلال است. افرادی که نسبت به رابطه با دیگران بی‌میل هستند، در دو طبقه طرحواره عشق غیر جدی Casual (کسانی که فقط وقتی هیچ مشکلی نباشد، وارد رابطه می‌شوند) و طرحواره عشق بی‌علاقه (کسانی که به طور کلی علاقه‌مند به رابطه نیستند)، قرار می‌گیرند (۹). سه طرحواره عشق ایمن، چسبنده و کناره‌گیر به ترتیب با سه سبک دلبستگی ایمن، مضطرب/ دوسوگرا و اجتنابی در جمعیت عمومی قابل انطباق می‌باشند (۱۰). در مطالعه‌ای با بررسی احساسات و تجارب عاشقانه افراد از گروه‌های قومی مختلف در امریکا نشان داده شد که بیشتر از ۶۲/۲ درصد از افراد در روابط عاشقانه به نسبت ایمن، ۷/۶ درصد چسبنده، ۱۰/۵ درصد کناره‌گیر، ۱۲/۲ درصد بی‌ثبات، ۶/۷ درصد غیر جدی و تعداد بسیار کمی (۰/۸ درصد) بی‌علاقه می‌باشند (۱۱).

تأثیر طرحواره‌های عشق بر افکار، احساسات و رفتارهای افراد در روابط عاشقانه، شکل‌گیری الگوهای شناختی متفاوت و انتظارات از خود و شریک عشقی‌شان کم و بیش شناخته شده است (۱۲، ۱۰). شواهد متعددی نیز در حمایت از رابطه بین الگوهای دلبستگی و طرحواره‌های عشق و از طرف دیگر ارتباط بین سبک‌های دلبستگی و پدیده‌های مرتبط با رابطه عاشقانه از قبیل تعهد، خودداری جنسی و ثبات رابطه به دست آمده است (۱۸-۱۳).

نتایج این قبیل پژوهش‌ها به طور کلی نشان می‌دهد که سبک دلبستگی ناایمن می‌تواند پیش‌بینی کننده قوی عهدشکنی زناشویی باشد. در مقابل، افراد با سبک دلبستگی ایمن کمترین احتمال درگیری در روابط فرا زناشویی را نشان داده‌اند (۱۵). در پژوهش دیگری با استفاده از مدل طرحواره عشق، تفاوت‌های معنی‌داری بین طرحواره‌های عشق از لحاظ سطح تعهد، جهت‌گیری اجتماعی- جنسی و نگرش‌های عشق‌ورزی مشاهده شده است (۱۹).

از دیگر موضوعات مورد بررسی در زمینه خیانت زناشویی، انگیزه‌های شخصی برای روابط فرا زناشویی است. مواردی همچون کنجکاوی، تنوع طلبی، انگیزه‌های تجربه‌ای، مبارزه با ناکارامدی و کسب اعتماد به نفس، سرگرمی، گریز از واقعیت، مشکلاتی در رابطه با صمیمیت، انتقام و کاوش جهت‌گیری جنسی می‌تواند از جمله دلایل شخصی برای درگیر شدن در روابط فرا زناشویی باشد (۲۰). بر همین اساس هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین طرحواره‌های عشق و اقسام توجیه

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

روابط فرا زناشویی در زنان و به عبارت دیگر پاسخ به این سؤال است که بین طرح‌واره‌های عشق از لحاظ انگیزه‌های خیانت زناشویی چه تفاوت‌هایی وجود دارد. اجرای این پژوهش از جنبه نظری و کاربردی حایز اهمیت است، چرا که با آگاهی از روابط بین متغیرهای مذکور علاوه بر فراهم نمودن زمینه‌ای برای پژوهش‌های بعدی در حوزه خیانت زناشویی، امکان طراحی مداخله‌های زوج درمانی مناسب در جهت کاهش احتمال وقوع یا تکرار خیانت زناشویی نیز فراهم می‌آید.

مواد و روش‌ها

روش این پژوهش توصیفی- همبستگی بود و نمونه شامل ۲۵۰ زن متأهل است که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی از بین زنان مراجعه کننده به مراکز مشاوره و فرهنگ‌سراهای شهر اصفهان انتخاب گردیدند. بدین منظور پس از تشریح اهداف پژوهش برای مراجعین، از افراد داوطلب واجد شرایط (متأهل و بومی اصفهان) ثبت‌نام گردید. در مرحله بعد، از بین ۴۵۰ داوطلب انتخاب شده، ۲۵۰ نفر به طور تصادفی انتخاب شدند و ابزارهای پژوهش را تکمیل نمودند. به شرکت کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها تنها به منظور اهداف پژوهشی مورد استفاده پژوهشگران قرار خواهد گرفت. پس از کنار گذاشتن ۱۵ پرسش‌نامه ناقص و مخدوش، ۲۳۵ پرسش‌نامه برای نمره‌گذاری و تحلیل آماری مورد استفاده قرار گرفت. توان آماری نشان داد که حجم نمونه برای آزمایش فرضیه کفایت می‌کند. میانگین سنی زنان در این نمونه ۱/۲ ± ۲۷/۶ (۳۲-۲۴ سال) و سطح تحصیلات شامل ۲۵ درصد بالای دیپلم، ۵۶ درصد دیپلم و ۱۹ درصد زیر دیپلم بود.

ابزارهای پژوهش

مقیاس طرح‌واره عشق (Love schema (LS: مقیاس طرح‌واره عشق، یک ابزار خود گزارشی ۶ ماده‌ای است که توسط Singelis و همکاران (۱۰) به منظور سنجش انواع طرح‌واره‌های عشق، بر اساس نظریه Hatfield و Rapson (۹) طراحی گردیده است. این مقیاس، اشتیاق ادراک شده افراد نسبت به درگیری در روابط عاشقانه را با توجه به دو حیطه استقلال و نزدیکی مورد ارزیابی قرار می‌دهد (۹). در هر کدام از ماده‌های این مقیاس، احساسات و تجارب مرتبط با یکی از انواع طرح‌واره‌های عشق، توصیف می‌شود و پاسخ دهنده با استفاده از یک مقیاس شش درجه‌ای از ۱ = مناسب‌ترین توصیف برای من است، تا ۶ = کمترین تناسب را با من دارد، میزان توافق خود را با هر ماده مشخص می‌نماید. خرده مقیاس‌های LS عبارت است از طرح‌واره عشق ایمن، چسبنده، کناره‌گیر، بی‌ثبات، غیر جدی و بی‌علاقه. به دلیل این که هر کدام از طرح‌واره‌های عشق از طریق یک مقیاس تک ماده‌ای سنجیده می‌شود، امکان محاسبه اعتبار درونی برای مقیاس‌ها وجود ندارد (۲۲، ۲۱)، ولی برخی شواهد هم ارزی فرهنگی (Cultural equivalence)، بر اساس خطای استاندارد میانگین و چولگی داده‌ها برای شش ماده LS در بین گروه‌های فرهنگی به دست آمده است. در هر گروه، خطای استاندارد میانگین هر ماده ۰/۲ یا کمتر است و چولگی در هیچ موردی از ۱/۰ فراتر نرفته است (۲۱). همچنین نمرات LS با مقیاس عشق مشفقانه، مقیاس انتخاب همسر و نیز افکار، احساسات و رفتارهایی که افراد در مورد روابط متعهدانه و جدی ابراز می‌کنند، همبستگی نشان داده است (۱۰). در پژوهش حاضر، ابتدا این مقیاس به فارسی ترجمه گردید و روایی محتوایی آن توسط استادان مشاوره دانشگاه اصفهان مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین در این پژوهش، خطای استاندارد میانگین برای پنج ماده ایمن، چسبنده، کناره‌گیر، بی‌ثبات و غیر جدی به ترتیب ۰/۱۲۲، ۰/۱۰۸، ۰/۱۰۵، ۰/۱۱۸ و ۰/۱۰۵ به دست آمد. به دلیل فراوانی بسیار کم در طرح‌واره بی‌علاقه (۲ نفر) این خرده مقیاس از محاسبات آماری کنار گذاشته شد.

پرسش‌نامه توجیه روابط فرا زناشویی (Justifications for extramarital involvement questionnaire یا JEIQ)

این مقیاس یک پرسش‌نامه ۱۷ ماده‌ای است که توجیهات و

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

دلیل تراشی‌های متداول افراد برای درگیر شدن در روابط فرا زناشویی را مورد سنجش قرار می‌دهد (۲۳). خرده مقیاس‌های این پرسش‌نامه عبارت است از ۱) توجیهات جنسی از قبیل به دست آوردن هیجان، لذت و رضایت جنسی، ۲) انگیزه‌های بیرونی از قبیل پیشرفت شغلی و انتقام از همسر، ۳) نزدیکی عاطفی مانند تفاهم، دوستی، افزایش عزت نفس و احترام بین فردی و ۴) عشق و انگیزه‌های عاشقانه. نمره‌گذاری ماده‌ها بر اساس یک مقیاس چهار درجه‌ای شامل ۱ = احساس می‌کنم کاملا موجه است، ۲ = احساس می‌کنم تا حدودی موجه است، ۳ = احساس می‌کنم موجه نیست و ۴ = احساس می‌کنم کاملا ناموجه است، انجام می‌پذیرد و نمرات پایین‌تر در هر مقیاس بیانگر میزان تأیید بیشتر پاسخ دهنده می‌باشد. روایی سازه این مقیاس در مطالعه‌ای به منظور مقایسه توجیهات زنان و مردان برای روابط فرا زناشویی به دست آمده است. در این مطالعه نمرات JEIQ توانست گزارش‌های افراد از رفتارهای فرا زناشویی را پیش‌بینی نماید؛ به طوری که همبستگی‌های معنی‌داری بین نمرات JEIQ و گزارش‌های مبنی بر درگیری‌های عاطفی و جنسی فرا زناشویی در مردان ($r = ۰/۵۵$ و $P < ۰/۰۰۱$) و در زنان ($r = ۰/۵۲$ و $P < ۰/۰۱$) به دست آمده است (۲۴). Chuick همسانی درونی این مقیاس را با استفاده از ضریب Cronbach's alpha ۰/۹۱ گزارش نمود (۲۵) و در پژوهش حاضر نیز ضریب Cronbach's alpha این پرسش‌نامه ۰/۹۴ به دست آمده است.

اطلاعات جمع‌آوری شده به وسیله روش‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و تحلیلی (آزمون تحلیل واریانس چند متغیری و آزمون تعقیبی Scheffe) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها

نتایج مقایسه میانگین‌های همسان شده خرده مقیاس‌ها (تقسیم میانگین نمرات هر مقیاس به تعداد ماده‌های آن) نشان می‌دهد که بیشترین تأیید برای انواع توجیه روابط فرا زناشویی در نمونه مورد پژوهش، به ترتیب عبارت است از انگیزه‌های بیرونی (۲/۳۷۵)، توجیه عشقی (۲/۸۶۳)، توجیه عاطفی (۲/۸۶۵) و توجیه جنسی (۲/۹۲۸). با توجه به این که نمرات پایین‌تر در مقیاس توجیه روابط فرا زناشویی نشان دهنده میزان تأیید بیشتر پاسخ دهنده است، انگیزه‌های بیرونی در روابط فرا زناشویی دارای بیشترین میزان تأیید در این نمونه است.

به منظور بررسی تأثیر طرحواره‌های عشق بر انواع توجیه روابط فرا زناشویی از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده گردید که نتایج در جدول ۱ آمده است.

نتایج مندرج در جدول ۱ نشان می‌دهد که بین طرحواره‌های عشق از لحاظ انواع توجیه روابط فرا زناشویی (عشقی، جنسی، انگیزه‌های بیرونی، عاطفی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < ۰/۰۰۱$). مقادیر مجذور اتا نشان می‌دهد که طرحواره‌های عشق می‌تواند حدود ۸۹ درصد از واریانس توجیه جنسی، ۸۸ درصد از واریانس توجیه عشقی، ۸۸ درصد از واریانس انگیزه‌های بیرونی و ۹۱ درصد از واریانس توجیه عاطفی روابط فرا زناشویی را تبیین نمایند که معنی‌دارمی‌باشد ($P < ۰/۰۰۱$).

به منظور مقایسه‌های زوجی بین گروه‌ها از آزمون Scheffe استفاده گردید که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

جدول ۱. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری برای بررسی تأثیر طرحواره عشق بر ابعاد توجیه خیانت زناشویی

منبع تغییرات	متغیر وابسته	میانگین و انحراف استاندارد	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	Eta	توان آماری	سطح معنی‌داری
طرحواره عشق	توجیه عشقی	۵/۷۲ ± ۱/۹۱	۷۵۷/۵۳	۴	۱۸۹/۳۸	۴۲۲/۷۳	۰/۸۸۰	۱	۰/۰۰۰
	توجیه جنسی	۱۱/۷۱ ± ۳/۵	۲۵۶۱/۵۲۱	۴	۶۴۰/۳۸۰	۴۷۸/۲۹	۰/۸۹۳	۱	۰/۰۰۰
	انگیزه بیرونی	۵/۵۰ ± ۱/۵۸	۵۲۱/۹۰۳	۴	۱۳۰/۴۷	۴۴۸/۹۸	۰/۸۸۶	۱	۰/۰۰۰
	توجیه عاطفی	۱۴/۳۳ ± ۳/۴	۲۵۲۸/۸۶	۴	۶۳۲/۲۱	۶۲۴/۳۳	۰/۹۱۶	۱	۰/۰۰۰

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

جدول ۲. نتایج آزمون Scheffe برای مقایسه‌های زوجی توجیه خیانت زناشویی در بین پنج طرح‌واره عشق

توجیه رابطه فرا زناشویی		توجیه جنسی		توجیه عشقی		توجیه عاطفی		انگیزه‌های بیرونی	
گروه I	گروه J	تفاضل میانگین (I-J)	سطح معنی‌داری	تفاضل میانگین (I-J)	سطح معنی‌داری	تفاضل میانگین (I-J)	سطح معنی‌داری	تفاضل میانگین (I-J)	سطح معنی‌داری
ایمن	چسبنده	۱/۲۹۴	<۰/۰۰۱	۳/۳۴۳	<۰/۰۰۱	۸/۶۴۵	<۰/۰۰۱	۱/۱۶۴	<۰/۰۰۱
	کناره‌گیر	۸/۷۹۷	<۰/۰۰۱	۰/۵۵۲	۰/۰۱۱	۴/۷۹۱	<۰/۰۰۱	۳/۲۶۶	<۰/۰۰۱
	بی‌ثبات	۳/۱۵۰	<۰/۰۰۱	۴/۰۰۳	<۰/۰۰۱	۶/۶۱۳	<۰/۰۰۱	۲/۶۳۱	<۰/۰۰۱
	غیر جدی	۸/۴۴۰	<۰/۰۰۱	۰/۱۵۲	۰/۸۹۸	۲/۹۹۱	<۰/۰۰۱	۴/۲۷۳	<۰/۰۰۱
چسبنده	کناره‌گیر	۷/۵۰۳	<۰/۰۰۱	−۲/۷۹۱	<۰/۰۰۱	−۳/۸۵۴	<۰/۰۰۱	۲/۱۰۱	<۰/۰۰۱
	بی‌ثبات	۱/۸۵۵	<۰/۰۰۱	۰/۶۵۹	<۰/۰۰۱	−۲/۰۳۱	<۰/۰۰۱	۱/۴۶۶	<۰/۰۰۱
	غیر جدی	۷/۱۴۵	<۰/۰۰۱	−۳/۱۹۱	<۰/۰۰۱	−۵/۶۵۴	<۰/۰۰۱	۳/۱۰۸	<۰/۰۰۱
کناره‌گیر	بی‌ثبات	−۵/۶۴۷	<۰/۰۰۱	۳/۴۵۱	<۰/۰۰۱	۱/۸۲۲	<۰/۰۰۱	−۰/۶۳۴	<۰/۰۰۱
	غیر جدی	−۰/۳۵۷	۰/۸۴۷	−۰/۴۰۰	۰/۲۷۳	−۱/۸۰۰	<۰/۰۰۱	۱/۰۰۷	<۰/۰۰۱
بی‌ثبات	غیر جدی	۵/۲۹۰	<۰/۰۰۱	−۳/۸۵۱	<۰/۰۰۱	−۳/۶۲۲	<۰/۰۰۱	۱/۶۴۱	<۰/۰۰۱

جدول ۲ نشان می‌دهد که به طور کلی بین انواع طرح‌واره‌های عشق در ابعاد چهارگانه توجیه روابط فرا زناشویی تفاوت وجود دارد. مقایسه‌های زوجی نشان داد که در توجیه جنسی، گروه ایمن از بقیه گروه‌ها نمرات بالاتری دارد. گروه چسبنده از گروه‌های کناره‌گیر، بی‌ثبات و غیر جدی نمرات بالاتری داشت. نمرات گروه بی‌ثبات نسبت به دو گروه غیر جدی و کناره‌گیر بالاتر بود (P < ۰/۰۰۱) و بین دو گروه غیر جدی و کناره‌گیر تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد (P = ۰/۸۴۷).

در توجیه عشقی روابط فرا زناشویی، گروه ایمن از سه گروه کناره‌گیر (P < ۰/۰۵)، بی‌ثبات و چسبنده (P < ۰/۰۰۱) نمرات بالاتر داشته‌اند، ولی با گروه غیر جدی تفاوت معنی‌داری نداشت (P = ۰/۸۹۸). میانگین گروه چسبنده از گروه بی‌ثبات بیشتر و از دو گروه غیر جدی و کناره‌گیر کمتر بود (P < ۰/۰۰۱). میانگین گروه کناره‌گیر از گروه بی‌ثبات بیشتر (P < ۰/۰۰۱) و با گروه غیر جدی تفاوت معنی‌داری نداشت (P = ۰/۲۷۳).

در توجیه عاطفی روابط فرا زناشویی، گروه ایمن از چهار گروه دیگر میانگین بالاتری داشت (P < ۰/۰۰۱). میانگین نمرات گروه چسبنده از سه گروه کناره‌گیر، بی‌ثبات و غیر جدی کمتر بود (P < ۰/۰۰۱)، میانگین گروه غیر جدی از دو گروه بی‌ثبات و کناره‌گیر بالاتر است (P < ۰/۰۰۱) و گروه کناره‌گیر از گروه بی‌ثبات میانگین بالاتری داشت (P < ۰/۰۰۱).

در انگیزه‌های بیرونی روابط فرا زناشویی، گروه ایمن نسبت به چهار گروه دیگر میانگین نمرات بیشتر (P < ۰/۰۰۱) داشت. میانگین گروه چسبنده از گروه‌های کناره‌گیر، بی‌ثبات و غیر جدی بیشتر است (P < ۰/۰۰۱). میانگین گروه کناره‌گیر از گروه غیر جدی بیشتر و از گروه بی‌ثبات کمتر بود (P < ۰/۰۰۱) و میانگین گروه بی‌ثبات از گروه غیر جدی بیشتر است (P < ۰/۰۰۱).

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که روابط معنی‌داری بین طرح‌واره‌های عشق و اقسام توجیه رابطه فرا زناشویی وجود دارد، همچنین بین طرح‌واره‌های عشق از لحاظ میزان تأیید روابط فرا زناشویی در قالب توجیه جنسی، عاطفی، عشقی و انگیزه‌های بیرونی تفاوت‌های معنی‌داری مشاهده گردید (P < ۰/۰۰۱). به طور کلی افراد با طرح‌واره عشق ایمن کمترین میزان تأیید را در ابعاد چهارگانه توجیه روابط فرا زناشویی نشان داده‌اند. این نتایج با سایر یافته‌ها در زمینه رابطه سبک‌های دلبستگی با خیانت زناشویی (۱۳–۱۸) و نیز

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

رابطه طرح‌واره‌های عشق و جهت‌گیری جنسی- اجتماعی، تعهد به همسر و نگرش‌های عشق‌ورزی (۱۹) هم‌راستا می‌باشد. شواهد نشان می‌دهد که مردان و زنان با طرح‌واره عشق ایمن بهتر از دیگران قادر به برقراری و حفظ روابط صمیمانه و باثبات هستند، آن‌ها خود را ارزشمند و لایق عشق و توجه دیگران می‌دانند و فرض می‌کنند که شریک عشقی‌شان نیز فردی قابل اعتماد و در دسترس می‌باشد. برای آن‌ها نزدیک شدن و تکیه کردن به دیگران راحت است و روابطشان با لذت، رضایت، صمیمیت و تعهد بیشتر و وابستگی متقابل همراه است (۱۳).

در توجیه جنسی خیانت زناشویی، گروه طرح‌واره ایمن کمترین و گروه غیر جدی و کناره‌گیر بیشترین میزان تأیید را نشان داده‌اند. در پژوهش Brennan و Shaver نیز نشان داده شد که افراد با سبک دلبستگی ایمن از نظر جهت‌گیری اجتماعی-جنسی بیشترین سطح خودداری و افراد با سبک دلبستگی اجتنابی و بیمناک حداقل خودداری جنسی (در روابط فرا زناشویی) را دارا می‌باشند (۱۵). در پژوهشی دیگر با استفاده از مقیاس طرح‌واره‌های عشق نیز نتایج مشابهی به دست آمد، مبنی بر این که افراد با طرح‌واره عشق ایمن در بالاترین سطح خودداری جنسی و افراد با طرح‌واره عشق غیر جدی در پایین‌ترین سطح خودداری جنسی قرار دارند. در زمینه تأیید رابطه جنسی بدون درگیری عاطفی نیز، گروه طرح‌واره ایمن کمترین و گروه طرح‌واره بی‌ثبات و غیر جدی بیشترین میانگین نمرات را نشان داده‌اند (۱۹). به نظر می‌رسد که افراد با طرح‌واره کناره‌گیر به دلیل سطوح پایین تعهد، صمیمیت و علاقه ترجیح می‌دهند که روابط عاشقانه‌شان تنها به وسیله تمایلات جنسی تعریف شود تا بتوانند به وسیله درگیر شدن در روابط جنسی غیر جدی و کوتاه مدت خود را از آسیب‌پذیری روان‌شناختی نسبت به صمیمیت و تعهد بلند مدت دور نگه دارند (۱۵)، ولی افراد با طرح‌واره ایمن به دلیل این که هم با تعهد و هم با نزدیکی راحت هستند و افراد با طرح‌واره چسبنده به دلیل نیاز وسواس گونه‌شان به دریافت عشق و نزدیکی با دیگران، گرایش کمتری به وارد شدن در این قبیل روابط دارند (۲۶). از طرفی شواهد بیانگر آن است که علاقه زیاد به فعالیت‌های جنسی با خیانت زناشویی همبستگی بالایی دارد (۲۷).

در مقیاس توجیه عشقی روابط فرا زناشویی نیز گروه طرح‌واره ایمن کمترین میزان تأیید را نشان داده‌اند. در این زمینه گروه طرح‌واره عشق چسبنده نسبت به گروه طرح‌واره بی‌ثبات تأیید کمتر و نسبت به دو گروه طرح‌واره غیر جدی و کناره‌گیر تأیید بیشتری داشته‌اند ($P < ۰/۰۰۱$). از طرف دیگر در مقیاس توجیه عاطفی نیز این گروه بالاترین میزان تأیید را ابراز نموده‌اند ($P < ۰/۰۰۱$). به نظر می‌رسد که اشتغال ذهنی وسواس گونه با عشق و از طرف دیگر کمبود عزت نفس، ترس از تنهایی و سطح تعهد پایین در این افراد موجب می‌گردد تا در صورت احساس عدم دریافت عشق و محبت در رابطه فعلی، به منظور ارضای نیازهای عاطفی خود در جستجوی روابط جایگزین برآیند. می‌توان گفت که این افراد به واسطه احساس تنهایی و نادیده گرفته شدن برای خیانت تحریک می‌شوند (۲۸)، از طرفی خیانت زناشویی ممکن است که در قالب مجموعه رفتارهایی باشد که این افراد در تقلای مداوم دوری/ نزدیکی برای جلب توجه شریک عشقی خود انجام می‌دهند (۳).

در انگیزه‌های بیرونی، گروه ایمن کمترین میزان و گروه طرح‌واره بی‌ثبات بیشترین میزان تأیید را گزارش نموده‌اند. افراد با طرح‌واره ایمن به دلیل دارا بودن ویژگی‌هایی مانند احساس ارزشمندی، عزت نفس بالا و از طرف دیگر آسودگی خاطر با استقلال حتی در مقیاس انگیزه‌های بیرونی که مواردی همچون انتقام از همسر را شامل می‌گردد، کمترین میزان تأیید روابط فرا زناشویی را ابراز نموده‌اند. شواهد نیز نشان می‌دهد که افراد با طرح‌واره ایمن در شرایط شکست رابطه یا جدایی از همسر واکنش‌های سازگارانه‌تر و منطقی‌تری نشان می‌دهند. این در حالی است که شکست رابطه در گروه طرح‌واره چسبنده به رفتارهای خود سرزنشی و در گروه طرح‌واره کناره‌گیر و بی‌ثبات به سرزنش همسر منجر می‌گردد (۱۲). همچنین افراد با طرح‌واره بی‌ثبات به دلیل

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

آشفتگی بین حس اشتیاق و ترس از نزدیکی، حتی با وجود برآورده شدن نیازهای صمیمیت، ممکن است که ضمن حفظ فاصله ایمن با شخص سوم به سادگی در روابط فرا زناشویی وارد شوند (۳).

به طور کلی شواهد نشان می‌دهد که بین طرح‌واره عشق کناره‌گیر (سبک دلبستگی اجتنابی) و خیانت زناشویی همبستگی بالایی وجود دارد (۲۸). ترس از صمیمیت، بدبینی نسبت به عشق و روابط عاشقانه، فاصله‌گیری هیجانی، اجتناب از رویارویی عاطفی، تمرکز بیشتر بر موضوعات شغلی و فعالیت‌های غیر اجتماعی از ویژگی‌های افراد با طرح‌واره عشق کناره‌گیر است (۱۰). این افراد به دلیل نیاز به حفظ فاصله هیجانی و عدم وابستگی، ناچیز انگاشتن ارزش شریک عشقی و نگرش‌های خودخواهانه و ابزاری نسبت به رابطه جنسی آمادگی بیشتری برای خیانت زناشویی دارند (۳). به نظر می‌رسد که نیاز به استقلال می‌تواند توجیهی برای رفتارهای فرا زناشویی در افراد دارای دلبستگی اجتنابی باشد (۱۶). انگیزش برای خیانت در هر دو گروه طرح‌واره چسبنده و بی‌ثبات نیز می‌تواند نیاز به دریافت مراقبت، احساس تنهایی و نادیده گرفته شدن در روابط اولیه باشد (۲۸).

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، رابطه بین طرح‌واره‌های عشق و اقسام توجیه خیانت زناشویی به عنوان عوامل فردی مؤثر در روابط فرا زناشویی مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین بین طرح‌واره‌های عشق از لحاظ میانگین نمرات انواع توجیه روابط فرا زناشویی در زنان متأهل، تفاوت‌های معنی‌داری مشاهده گردید. نتایج این پژوهش ضمن فراهم نمودن حمایت تجربی از کارایی مدل طرح‌واره‌های عشق در تفکیک شناخت‌ها و باورهای متفاوت افراد در زمینه روابط نزدیک، مسیرهای جدیدی را در جهت برنامه‌ریزی راه‌بردهای پیش‌گیرانه و درمانی در حیطه خیانت زناشویی ایجاد می‌نماید. مشاوران و زوج درمانگران می‌توانند در زمینه کار با عهدشکنی زوج، با استفاده از مدل طرح‌واره عشق به شناسایی افراد مستعد روابط فرا زناشویی و انگیزه‌ها و توجیه‌های مرتبط با خیانت زناشویی بپردازند. با توجه به حساسیت مقیاس طرح‌واره عشق نسبت به تفاوت‌های فرهنگی (۱۳) و این که پژوهش حاضر به طور خاص در نمونه‌ای از زنان متأهل بومی شهر اصفهان انجام گرفته است، توجه به تفاوت‌های فرهنگی در تعمیم یافته‌ها ضرورت دارد. در همین راستا پیشنهاد می‌شود، پژوهش‌های مشابهی در سایر خرده فرهنگ‌ها و نیز با در نظر گرفتن تفاوت‌های جنسیتی بین زنان و مردان انجام پذیرد.

References

1. Mark KP, Janssen E, Milhausen RR. Infidelity in heterosexual couples: demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. Arch Sex Behav 2011; 40(5): 971-82.
2. Yeniçeri Z, Kkdemir D. University Students' Perceptions of, and Explanations for, Infidelity: The Development of the Infidelity Questionnaire (INFQ). Soc Behav Pers 2006; 34(6): 639-50.
3. Fricker J. Predicting Infidelity: The Role of Attachment Styles, Lovestyles, and the Investment Model [Thesis]. Hawthorn, Australia: Swinburne University of Technology; 2006. 2013.
4. Wiederman MW, Hurd C. Extradyadic Involvement during Dating. Journal of Social and Personal Relationships 1999; 16(2): 265-74.
5. Wiederman MW, Allgeier ER. Expectations and Attributions Regarding Extramarital Sex Among Young Married Individuals. Journal of Psychology & Human Sexuality 1996; 8(3): 21-35.
6. Fehr B. How do I love thee? Let me consult my prototype. In: Duck S, Editor. Individuals in relationships. Newbury Park, CA: Sage Publications; 1993. p. 87-120.
7. Erikson EH, Erikson JM. The life cycle completed. New York, NY: W.W. Norton; 1982.
8. Hazan C, Shaver P. Romantic love conceptualized as an attachment process. J Pers Soc Psychol 1987; 52(3): 511-24.
9. Hatfield E, Rapson RL. Stress and passionate love. In: Spielberger CD, Sarason IG, Eeditors. Stress and Emotion: Anxiety, Anger, & Curiosity. New York, NY: Taylor & Francis Group; 1996. p. 16, 29-50.

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

10. Singelis T, Choo P, Hatfield E. Love schemas and romantic love. Journal of Social Behavior and Personality 1995; 10: 15-36.
11. Hatfield E, Singelis T, Levine T, Bachman G, Muto K, Choo P. Love schemas, preferences in romantic partners, and reactions to commitment. Interpersonal 2007; 1: 1-24.
12. Choo P, Levine T, Hatfield E. Gender, Love Schemas, and Reactions to Romantic Break-Ups. Journal of Social Behavior & Personality 1996; 11(5): 143-60.
13. Doherty RW, Hatfield E, Thompson K, Choo P. Cultural and ethnic influences on love and attachment. Personal Relationships 1994; 1(4): 391-8.
14. Marchese JM. A qualitative study investigating the decision-making process of women's participation in marital infidelity [PhD Thesis]. Manhattan, KS: Department of Family Studies and Human Services, Kansas State University; 2009.
15. Brennan KA, Shaver PR. Dimensions of adult attachment, affect regulations, and romantic relationship functioning. Pers Soc Psychol Bull 1995; 21: 267-83.
16. Allen ES. Attachment styles and their relation to patterns of extradyadic and extramarital involvement [Thesis]. Chapel Hill, NC: University of North Carolina Chapel Hill; 2001. 2013.
17. Keelan JP, Dion KL, Dion KK. Atiachment Style and Heterosexual Relationships among Young Adults: A Short-Term Panel Study. Journal of Social and Personal Relationships 1994; 11(2): 201-14.
18. Simpson JA. Influence of attachment styles on romantic relationships. Journal of Personality and Social Psychology 1990; 59(5): 971-80.
19. Stephan CW, Bachman GF. What's sex got to do with it? Attachment, love schemas, and sexuality. Personal Relationships 1999; 6(1): 111-23.
20. Atwoodaa JD, Seiferb M. Extramarital Affairs and Constructed Meanings: A Social Constructionist Therapeutic Approach. The American Journal of Family Therapy 1997; 25(1): 55-75.
21. Moore SU, Leung CY. Romantic beliefs, styles, and relationships among young people from Chinese, Southern European, and Anglo-Australian backgrounds. Asian J Soc Psychol 2001; 4(1): 53-68.
22. Moore SU, Leung CY. Young people's romantic attachment styles and their associations with well-being. Journal of Adolescence 2002; 25(2): 243-55.
23. Glass SP. Sex differences in the relationship between satisfaction with various aspects of marriage and types of extramarital involvement [Thesis]. Washington, DC: The Catholic University of America; 1981.
24. Glass SP, Wright TL. Justifications for Extramarital Relationships: The Association between Attitudes, Behaviors, and Gender7. The Journal of Sex Research 1992; 29(3): 361-87.
25. Chuick CD. Gender and infidelity: a study of the relationship between conformity to masculine norms and extrarelational involvement [Thesis]. Iowa, IA: University of Iowa; 2009. 2013.
26. Simpson JA, Gangestad SW. Individual differences in sociosexuality: evidence for convergent and discriminant validity. J Pers Soc Psychol 1991; 60(6): 870-83.
27. Treas J, Giesen D. Sexual Infidelity Among Married and Cohabiting Americans. Journal of Marriage and Family 2000; 62(1): 48-60.
28. Allen ES, Baucom DH. Adult attachment and patterns of extradyadic involvement. Fam Process 2004; 43(4): 467-88.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]

www.mui.ac.ir

Correlation between love schemas and justifications for extramarital involvement in married women

Marzieh Sharifi[1], Mahnaz Haji Heydari[2], Fariborz Khorvash[3], Maryam Fatehizadeh[4]

Abstract

Aim and Background: Considering to adverse consequences of infidelity on couples well-being and longevity of marital relationships, this study was conducted to investigate the relationship between love schemas and Justifications for extramarital involvement and affairs in married women.

Methods and Materials: This was a descriptive-correlation study and the samples included 250 married women who were randomly selected among clients of counseling and cultural centers in Isfahan. The participants completed the Love Schema Scale (LS) and Justifications for Extramarital Involvement Questionnaire (JEIQ). Data were analyzed by multivariate analysis of variance (MANOVA) and Scheffé's post-hoc analysis.

Findings: There was a relationship between love schemas and justifications for extramarital involvement, and significant differences were found in justification for extramarital involvement between love schemas ($P < 0.001$). In general, women with the secure type reported the least endorsement for all the aspects of justification for extramarital involvement ($P < 0.001$).

Conclusions: The results of this study provided exprimental support for utility of model of love schemas in intimate relationships, and indicated the importance of considering the role of love schemas on possibility of extramarital involvement that may have useful implications for determining the couple therapy interventions in this area.

Keywords: Love schemas, extramarital involvement, marital infidelity, married women

Type of article: Original

Received: 24.05.2012 *Accepted: 23.12.2012*

1. PhD Student, Family Counseling, School of Psychology and Educational Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran (Corresponding Author) Email: msharifi.flj@gmail.com
2. MA, Family Counseling, School of Psychology and Educational Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran
3. Assistant Professor, Neurologist, Department of Neurology, Member of Isfahan Neuroscience Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
4. Associate Professor, Department of Counseling, School of Psychology and Educational Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-09-07]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1391.10.6.15.9]